

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه حمایت از شرکتهای دانش بنیان و تجاری سازی نوآوریها و اختراعات»

طرح مسئله

با ورود کشورمان به دهه چهارم پیروزی انقلاب اسلامی، به تدریج دستاوردهای نظام اسلامی، به ویژه در عرصه پژوهش و نوآوری و رفع وابستگی مطلق در تمامی زمینه‌ها، آشکار شده است. لذا اکنون ضروری است از فعالان عرصه دانش و نوآوری که به ویژه با تولید و سازندگی زمینه استقلال و خودکفایی کشور را فراهم می‌آورند حمایت شود. از جمله سیاست‌های حمایتی کمک به آنها برای تجاری سازی و رقابتی کردن محصولات و دستاوردهایشان است. در سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و همچنین ابلاغیه برنامه پنجم توسعه از سوی مقام معظم رهبری و همچنین قوانین بالادستی مانند قانون برنامه چهارم توسعه و قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی ضوابط قابل ملاحظه‌ای آمده است. لایحه موضوع گزارش با هدف تأمین بخشی از این سیاست‌ها تقدیم مجلس شورای اسلامی شده است.

نقاط قوت لایحه

۱. تأکید بر تقویت و تحکیم رقابت پذیری به منظور تجاری سازی نوآوری‌ها و اختراعات.
۲. کمک به هدایت مخترعان، نوآوران و سرمایه‌های انسانی متخصص.
۳. تأکید بر رفع موانع پیش روی تأسیس، ثبت و فعالیت شرکت‌های دانش بنیان.

نقاط ضعف لایحه

۱. عدم ارائه تعریف جامع و مانع از شرکت‌های دانش بنیان، به نحوی که از یک سو تمامی فعالان اجتماعی را دربرمی‌گیرد، اما از سوی دیگر، تنها شامل فناوری‌های برتر با ارزش افزوده فراوان می‌شود.
۲. ایجاد مرجع حاکمیتی جدید برای انجام کلیه امور مربوط به شرکت‌های دانش بنیان که نه تنها در عمل امکان پذیر نیست، بلکه با سیاست‌های کلی نظام و قوانین بالادستی مبنی بر کوچک سازی دولت مغایرت دارد.
۳. تجویز پراکندگی شرکت‌های دانش بنیان در محدوده شهرها، به ویژه اماکن مسکونی، در حالی که تقریباً اکنون تمامی استان‌های کشور صاحب مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری شده‌اند و خطرهای زیست محیطی و همچنین عدم امکان نظارت مراجع انتظامی و شهرداری نیز وجود دارد.
۴. اعطای معافیت مالیاتی پانزده ساله و سایر بخشودگی‌ها که نه تنها با ماهیت انعطاف پذیر و متغیر این شرکت‌ها سازگاری ندارد، بلکه باب سوءاستفاده‌های گوناگون را نیز مفتوح می‌سازد.
۵. اعطای امتیاز ویژه معافیت از شرکت در مناقصه‌ها و الزام مناقصه‌گذار به انعقاد قرارداد با شرکت دانش بنیان بازنده حداقل به میزان ۱۰ درصد مبلغ قرارداد که بسیار مستعد مفاسد اقتصادی است.

۶. پیش‌بینی صندوق نوآوری و شکوفایی با مبلغ بی‌سابقه ۳ هزار میلیارد تومان که نه تنها با قوانین بالادستی مبنی بر منع دولت از تأسیس صندوق‌های دولتی مغایرت دارد، هم‌اکنون نیز چندین صندوق مشابه فعالند که باید تمامی آنها در پرتو صندوق توسعه ملی ساماندهی شوند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در صورت اعمال اصلاحات ذیل، این لایحه، به‌ویژه مطابق با مواد (۴۵) و (۴۷) قانون برنامه چهارم توسعه و قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و سایر قوانین لازم‌الاجرای کنونی قابل تصویب است:

۱. تعریف جامع و مانع از شرکت‌های مشمول این قانون به‌ویژه با رویکرد محوریت دادن به موضوعات دانشی و پژوهشی هم‌سو با سیاست‌ها و اولویت‌های دانشی و فناوری کشور به‌جای تبیین ماهیت و هویت این شرکت‌ها،
۲. احیای مراجع حاکمیتی سیاست‌گذار، ناظر و مجری قانونی کنونی: شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از جمله نهادهای حاکمیتی هستند که به‌موجب قانون صلاحیت پیشبرد این امر را دارند،

۳. بهره‌گیری حداکثری از ظرفیت‌های پارک‌های علم و فناوری، مراکز رشد و مراکز فناوری برای توسعه شرکت‌های موضوع این لایحه و تجمیع حمایت‌ها در این مراکز که هم امکان نظارت و کنترل بیشتری وجود دارد و هم به‌جای حمایت‌های مالی برای ایشان مزیت کسب‌وکار فراهم می‌کند،

۴. اولویت دادن به تدابیر حمایتی غیرمالی: به‌ویژه فراهم آوردن هرچه بیشتر مجال حضور در عرصه‌های ملی و بین‌المللی،

۵. سوق دادن حمایت‌های مالی به‌ویژه معافیت‌های مالیاتی و سایر عوارض به سمت متقاضیان دانش و فناوری و ایجاد انگیزه و کاهش خطرپذیری روآوری آنها به محصولات دانشی ملی،

۶. حذف تدریجی دولت پژوهشگر از بازار محصولات دانایی‌محور،

۷. راه‌اندازی درگاه ملی شرکت‌ها و محصولات دانش‌بنیان به‌منظور ارائه خدمات دولت الکترونیکی برای تحقق اهداف ماده (۲) لایحه،

۸. یکپارچه‌سازی تمامی صندوق‌های حمایتی ملی مربوط به دانش و نوآوری،

۹. حمایت از سمت تقاضا و انتشار محصولات دانایی‌محور: در پرتو سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، دولت باید از حالت پیمانکار و کارفرمای بلامنازع در عرصه پژوهش و نوآوری خارج شود و تمامی مؤسسات پژوهشی غیرحاکمیتی خود را در پرتو تجربه سهام عدالت، به پژوهشگران کشور واگذار کند.